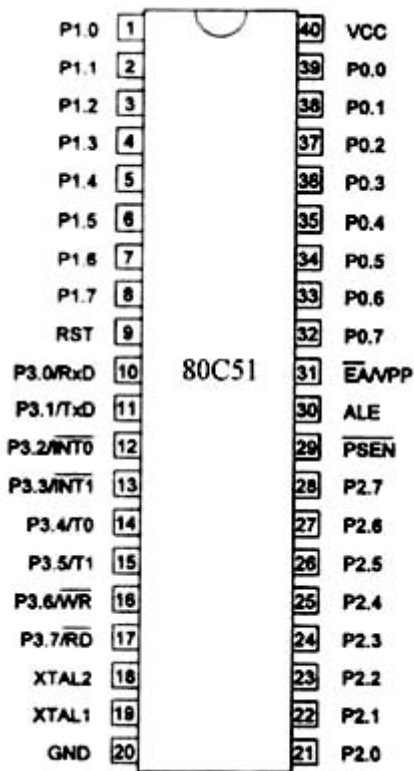

Informacje ogólne o układzie 8051.

Układ 8051 jest jednoukładowym mikrokontrolerem 8-bitowym. Mikrokontroler jest umieszczony w 40-nóżkowej obudowie typu DIL.

Poszczególne końcówki układu mają następujące funkcje:

Końcówki 1-8 (P1.0-P1.7): są to wyprowadzenia uniwersalnego portu wejścia/wyjścia [P1](#).

Końcówka 9 (RST): jest to końcówka Reset służąca do zerowania mikrokontrolera.

Końcówki 10-17 (P3.0-P3.7): są to wyprowadzenia uniwersalnego portu wejścia/wyjścia [P3](#). Poszczególne końcówki mogą także pełnić inne funkcje - omówione przy opisie portu [P3](#).

Końcówki 18, 19 (XTAL1, XTAL2): są to wyprowadzenia służące do podłączenia rezonatora lub zewnętrznego generatora impulsów zegarowych.

Końcówka 20 (GND): wyprowadzenie masy układu.

Końcówki 21-28 (P2.0-P2.7): są to wyprowadzenia uniwersalnego portu wejścia/wyjścia [P2](#). Port ten pełni również rolę starszego bajtu szyny adresowej przy dostępie do pamięci zewnętrznej.

Końcówka 29 (PSEN): końcówka informująca o odczycie zewnętrznej pamięci programu.

Końcówka 30 (ALE): sygnał wyjściowy służący do zatraskiwania młodszej części adresu przy dostępie do pamięci zewnętrznej.

Końcówka 31 (EA): stan na tym wejściu określa sposób współpracy z pamięcią programu.

Końcówki 32-39 (P0.0-P0.7): są to wyprowadzenia uniwersalnego portu wejścia/wyjścia [P0](#). Port ten pełni również rolę młodszej bajtu szyny adresowej multiplexowanego z szyną danych podczas dostępu do pamięci zewnętrznej.

Końcówka 40 (Vcc): końcówka zasilania układu. $V_{cc}=5V \pm 0.25V$

Pozostałe cechy układu 8051 to:

- rozbudowane zasoby wewnętrzne (np. programowalne układy czasowe, układ transmisji szeregowej, układ przerwań, wewnętrzna pamięć programu i danych),
- możliwość dołączenia zewnętrznej pamięci programu i danych po 64 kB każda,
- rozwinięta, jednolita lista rozkazów.

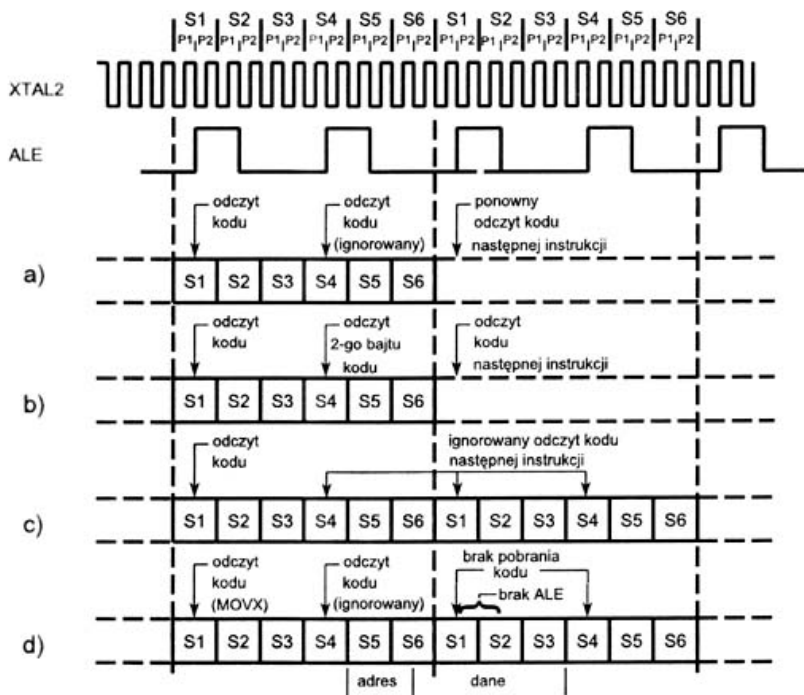
Wady układu to:

- brak możliwości współpracy z innymi układami czynnymi (np. DMA) na wspólnej szynie,
- brak możliwości współpracy z wolnymi układami we/wy i wolnymi pamięciami.

Mikrokomputery rodziny MCS-51 są aktualnie produkowane w wielu odmianach przez wiele firm. Poszczególne układy są jednak zgodne pod względem programowym z ich pierwowzorem, zazwyczaj posiadają jakieś dodatkowe elementy lub rozbudowane zasoby 8051.

Cykl maszynowy mikrokontrolera 8051 składa się z sześciu stanów oznaczonych S1 do S6. Każdy ze stanów trwa dwa okresy sygnału taktującego, oznaczonych jako fazy P1 i P2. Wynika z tego, że czas trwania cyklu maszynowego wynosi 12 taktów zegara, co dla częstotliwości rezonatora równej 12MHz daje czas 1us. Czas wykonywania instrukcji wynosi jeden, dwa lub cztery cykle maszynowe, w zależności od instrukcji.

Na rysunku przedstawiono cztery różne cykle rozkazowe dla czterech różnych instrukcji.

Przebieg **a**) przedstawia cykl rozkazowy instrukcji jednobajtowej wykonywanej w pojedynczym cyklu maszynowym, przebieg **b**) przedstawia przypadek wykonywania instrukcji dwubajtowej wykonywanej w pojedynczym cyklu maszynowym, przebieg **c**) obrazuje wykonanie instrukcji jednobajtowej wykonywanej w ciągu dwóch cykli maszynowych.

W związku z multipleksowaniem szyny adresowej A0-A7 i szyny danych, mikrokontroler musi generować dodatkowy sygnał sterujący zewnętrznym buforem zatraskowym - tym sygnałem jest **ALE**. Sygnał ten jest generowany podczas pobierania każdego słowa rozkazu dwukrotnie w każdym cyklu maszynowym. Wyjątek stanowi rozkaz **MOVX** (oraz **MOVC** przy dostępie do zewnętrznej pamięci programu) realizujący dostęp do pamięci zewnętrznej. Instrukcja ta jest jednobajtowa, wykonywana w dwóch cyklach maszynowych. W pierwszym cyklu następuje odczyt kodu instrukcji (pierwszy sygnał **ALE**) oraz ustawienie adresu żądanej komórki pamięci (drugi sygnał **ALE**). W drugim cyklu maszynowym następuje odczyt/zapis szyny danych - nie może wówczas wystąpić sygnał **ALE**, gdyż zniszczyłby on wcześniej ustawiony adres komórki pamięci

Arytmometr.

Podstawowymi elementami składowymi arytmetru są:

- 8-bitowa jednostka arytmetyczno-logiczna z układem korekcji dziesiętnej,
- rejestry pomocnicze używane przy wykonywaniu obliczeń (nie dostępne dla programisty),
- dekodery rozkazów.

Z arytmetrem współpracują ponadto dwa rejestry bloku rejestrów specjalnych: akumulator (**ACC**) i rejestr **B**. Akumulator najczęściej zawiera jeden z operandów i zapisywany jest w nim wynik operacji, rejestr **B** jest natomiast wykorzystywany przy operacjach mnożenia i dzielenia.

Argumentami operacji wykonywanych przez arytmetr mogą być również inne rejestry specjalne, komórki pamięci lub dane podawane bezpośrednio.

Arytmometr może wykonywać następujące operacje za argumentach ośmiobitowych:

- dodawanie,
- dodawanie z przeniesieniem,
- odejmowanie z pożyczką,
- inkrementacja,
- dekrementacja,
- mnożenie w naturalnym kodzie binarnym dające 16-bitowy wynik,
- dzielenie w naturalnym kodzie binarnym dające 8-bitowy wynik i 8-bitową resztę,
- iloczyn logiczny, suma logiczna i suma modulo 2,
- zerowanie, negacja i rotacja zawartości akumulatora,

- korekcja dziesiętna zawartości akumulatora.

Arytmometr może wykonywać operacje logiczne również na pojedynczych bitach. Dla tych operacji akumulatorem jest bit przeniesienia C słowa stanu PSW.

Rejestr specjalny PSW bezpośrednio współpracuje z arytmometrem. Jego zawartość opisuje cechy wyniku ostatnio wykonywanej operacji.

bit 7	bit 6	bit 5	bit 4	bit 3	bit 2	bit 1	bit 0
C	AC	F0	RS1	RS0	OV	-	P

Słowo stanu PSW

Znaczenie poszczególnych bitów jest następujące:

P (ang. *parity*) 1 0 - znacznik parzystości; ustawiony na 1 0 informuje o nieparzystej liczbie jedynek w akumulatorze. Jest ustawiany po wykonaniu każdego rozkazu, w zależności od zawartości akumulatora.

OV (ang. *overflow*) 1 0 - znacznik nadmiaru dla dodawania i odejmowania w kodzie U2. Dla mnożenia 1 0 wskazuje niezerową wartość rejestru B, dla dzielenia 1 0 oznacza wystąpienie dzielenia przez zero.

RS0, RS1 1 0 - bity wyboru bloku rejestrów roboczych.

RS1	RS0	Wybrany blok:
0	0	blok 0
0	1	blok 1
1	0	blok 2
1	1	blok 3

Znaczenie bitów RS0 i RS1

F0 1 0 - znacznik uniwersalny do dowolnego wykorzystania.

AC (ang. *auxiliary carry*) - znacznik przeniesienia połówkowego; ustawiany w przypadku wystąpienia przeniesienia z ACC.3 na ACC.4.

C (ang. *carry*) 1 0 - znacznik przeniesienia; ustawiany w przypadku wystąpienia przeniesienia z pozycji siódmego bitu akumulatora.

Pamięć danych.

Na wewnętrzną pamięć danych składają się dwa bloki: 128 bajtów ciągłego obszaru pamięci RAM oraz obszar 128 bajtów niespójnego bloku rejestrów specjalnych (SFR) mikrokontrolera.

Adresy 48-127 (30H-7FH)	Pamięć danych użytkownika
Adresy 32-47 (20H-2FH)	Pamięć adresowana bitowo (adresy 0-127 (0H-7FH))
Adresy 24-31 (18H-1FH)	Rejestry R0-R7 - blok 3
Adresy 16-23 (10H-17H)	Rejestry R0-R7 - blok 2
Adresy 8-15 (8H-0FH)	Rejestry R0-R7 - blok 1
Adresy 0-7 (0H-7H)	Rejestry R0-R7 - blok 0

Mapa pamięci RAM mikrokontrolera 8051.

Obszar od adresu 0 do 31 (0H-1FH) zajmują cztery banki rejestrów roboczych, po osiem rejestrów w banku (wybierane bitami RS1 i RS0 rejestru PSW). Rejestry te mają oznaczenia R0 do R7 i mogą być wykorzystywane do przechowywania danych. Wyjątek stanowią rejestry R0 i R1 każdego bloku, które mogą być wykorzystane do indeksowego adresowania wewnętrznej i zewnętrznej pamięci danych. Po wyzerowaniu mikrokontrolera sygnałem RST użytkownik ma do dyspozycji blok 0.

Obszar pamięci o adresach 32-47(20H-2FH) może być używany do przechowywania dowolnych danych wykorzystywanych w programie. Cechą tego obszaru jest to, że możliwe jest zaadresowanie pojedynczego bitu komórki pamięci. Bity te są dostępne pod adresami 0-127 (0H-7FH), a adres bitu, który chcemy zaadresować, można określić przy użyciu wzoru: $(n-32)*8+i$, gdzie n jest adresem słowa pamięci, a i jest numerem bitu w tym słowie. Wynika z tego, że adresy te pokrywają się z adresami komórek

pamięci, jednak nie stanowi to przeszkody, gdyż do pojedynczych bitów odwołują się specyficzne rozkazy mikrokontrolera, co pozwala jednoznacznie stwierdzić czy adresowana jest komórka czy pojedynczy bit.

Obszar pamięci o adresach 48-127 (30H-7FH) nie posiada już żadnych specyficznych własności i wykorzystywany jest jak zwykła pamięć o organizacji bajtowej.

Mimo różnych własności poszczególnych obszarów pamięci, cała pamięć może być adresowana jak pamięć o bajtowej organizacji w sposób bezpośredni lub indeksowy przy użyciu rejestrów R0 i R1.

W wewnętrznej pamięci danych umieszczony jest stos programu. Może on być umieszczony w dowolnym miejscu przez zapis odpowiedniego adresu do rejestru SP będącego wskaźnikiem stosu, jednak po wyzerowaniu mikrokontrolera sygnałem RST wskaźnik stosu przyjmuje wartość 7. SP należy do bloku rejestrów specjalnych, a jego zawartość wskazuje na ostatnie zajęte słowo stosu. Wskaźnik stosu jest inkrementowany przed każdym zapisem na stos i dekrementowany po każdym odczycie.

Oprócz pamięci wewnętrznej danych możliwe jest dołączenie do mikrokontrolera zewnętrznej pamięci danych o pojemności do 64kB. Ponieważ mikrokontroler nie posiada osobnych rozkazów do dostępu do urządzeń wejścia-wyjścia, to w obszarze adresowym 64kB zewnętrznej pamięci danych mogą być również umieszczane rejestry dołączanych do systemu urządzeń we/wy.

Pamięć programu mikrokontrolera 8051.

Standardowy mikrokontroler 8051 posiada 4KB pamięci programu typu ROM programowane maską. Niektóre wersje układu posiadają pamięć EPROM lub EEPROM. Pamięć programu przechowuje kody operacji przeznaczonych do wykonania przez mikroprocesor, może także służyć do przechowywania stałych używanych w programie. Pamięć programu adresowana jest przez 16-bitowy licznik rozkazów (PC, ang. *Program Counter*). Mikrokontroler 8051 może także korzystać z zewnętrznej pamięci programu o pojemności do 64KB. To, z której z tych pamięci pobierane są rozkazy zależy od stanu wyprowadzenia EA'. W przypadku korzystania z wewnętrznej pamięci programu, wyprowadzenie EA' musi być ustawione w stan wysoki. Jeśli pojemność wewnętrznej pamięci programu jest niewystarczająca, część programu może być umieszczona w pamięci zewnętrznej. Wówczas dopóki wartość licznika rozkazów nie przekracza rozmiaru wewnętrznej pamięci programu, rozkazy pobierane są z pamięci wewnętrznej. Przekroczenie przez licznik rozkazów wartości 0FFFH powoduje pobieranie rozkazów z zewnętrznej pamięci programu. Jeśli mikrokontroler ma korzystać wyłącznie z zewnętrznej pamięci programu, wyprowadzenie EA' musi być ustawione w stan niski. W większości mikrokontrolerów rodziny '51 wyprowadzenie EA' nie posiada wewnętrznego rezystora podciągającego i nie może pozostawać nie podłączone ("wisieć w powietrzu").

Zerowanie (RST) mikrokontrolera powoduje ustawienie licznika rozkazów w stan 0000H, tak więc początek programu musi być umieszczony pod adresem 0000H. Zwykle umieszczana jest tam instrukcja skoku do dalszego obszaru pamięci programu, ponieważ począwszy od adresu 0003H pierwsze kilkadziesiąt bajtów wykorzystywane jest przez procedury obsługi przerwań:

Adres	Zawartość
0003H	Początek procedury obsługi przerwania zewnętrznego INT0'
000BH	Początek procedury obsługi przerwania z układu czasowego T0
0013H	Początek procedury obsługi przerwania zewnętrznego INT1'
001BH	Początek procedury obsługi przerwania z układu czasowego T1
0023H	Początek procedury obsługi przerwania z układu transmisji szeregowej

Umieszczenie procedur obsługi przerwań 8051 w pamięci programu.

PC zawiera adres aktualnego rozkazu przeznaczonego do wykonania. Rozkaz ten jest pobierany z pamięci do rejestru rozkazów (rejestr ten nie jest dostępny programowo). Na podstawie zawartości rejestru rozkazów, dekodery rozkazów steruje wyborem źródła argumentu, miejsca umieszczenia wyniku, funkcjami arytmetycznymi itp. - w ten sposób mikroprocesor wykonuje zadaną operację. Jeżeli nie jest wykonywany rozkaz skoku, to zawartość licznika rozkazów jest inkrementowana po odczycie każdego bajtu z pamięci programu

Blok rejestrów specjalnych mikrokontrolera 8051.

Blok rejestrów specjalnych (SFR; ang. *Special Function Registers*) znajduje się w niespójnym obszarze pamięci danych mikrokontrolera o adresach 128-240 (80H-0F0H). Obszar rejestrów SFR mikrokontrolera '51 jest wykorzystywany dwójako - z jednej strony umieszczone są w nim wszystkie (za wyjątkiem licznika rozkazów i czterech banków rejestrów R0-R7) rejestry sterujące pracą mikrokontrolera lub wykorzystywane bezpośrednio przy wykonywaniu programu; z drugiej zaś strony rejestry SFR stanowią rodzaj interfejsu pomiędzy mikroprocesorem a układami peryferyjnymi umieszczonymi wewnątrz mikrokontrolera. Wszystkie operacje sterowania wewnętrznymi układami peryferyjnymi oraz przesyłania danych między nimi a CPU, odbywają się właśnie za pośrednictwem rejestrów SFR. Dostęp do każdego z tych rejestrów możliwy jest wyłącznie w trybie adresowania bezpośredniego. Nazwy rejestrów SFR są zazwyczaj nazwami predefiniowanymi w assemblerach mikrokontrolerów rodziny '51,

więc najczęściej nie trzeba znać adresu danego rejestru - wystarczy pamiętać jego nazwę.

Nazwa	Adres	Pełniona funkcja
P0	128 (80H)	Port we/wy 0
SP	129 (81H)	Wskaźnik stosu
DPL	130 (82H)	Rejestr indeksowy DPTR (mniej znaczący bajt)
DPH	131 (83H)	Rejestr indeksowy DPTR (bardziej znaczący bajt)
PCON	135 (87H)	Rejestr sterujący stanami uśpienia
TCON	136 (88H)	Rejestr sterujący układów czasowych 0 i 1
TMOD	137 (89H)	Rejestr trybu pracy układów czasowych 0 i 1
TL0	138 (8AH)	Rejestr danych układu czasowego 0 (mniej znaczący)
TL1	139 (8BH)	Rejestr danych układu czasowego 1 (mniej znaczący)
TH0	140 (8CH)	Rejestr danych układu czasowego 0 (bardziej znaczący)
TH1	141 (8DH)	Rejestr danych układu czasowego 1 (bardziej znaczący)
P1	144 (90H)	Port we/wy 1
SCON	152 (98H)	Rejestr sterujący układu transmisji szeregowej
SBUF	153 (99H)	Rejestr danych układu transmisji szeregowej
P2	160 (0A0H)	Port we/wy 2
IE	168 (0A8H)	Rejestr maski przerw
P3	176 (0B0H)	Port we/wy 3
IP	184 (0B8H)	Rejestr priorytetów przerw
PSW	208 (0D0H)	Słowo stanu procesora
ACC	224 (0E0H)	Akumulator
B	240 (0F0H)	Rejestr ogólnego przeznaczenia

Rejestry specjalne mikrokontrolera 8051.

Dodatkowo wszystkie rejestry umieszczone pod adresami podzielonymi przez 8 dostępne są także bitowo. Adres określonego bitu można określić posługując się zależnością $\text{adres} = m + n$, gdzie "m" jest adresem rejestru SFR, a "n" jest numerem adresowanego bitu (licząc od 0).

SFR	Bit 7	Bit 6	Bit 5	Bit 4	Bit 3	Bit 2	Bit 1	Bit 0
P0	P0.7 135	P0.6 134	P0.5 133	P0.4 132	P0.3 131	P0.2 130	P0.1 129	P0.0 128
TCON	TF1 143	TR1 142	TF0 141	TR0 140	IE1 139	IT1 138	IE0 137	IT0 136
P1	P1.7 151	P1.6 150	P1.5 149	P1.4 148	P1.3 147	P1.2 146	P1.1 145	P1.0 144
SCON	SM0 159	SM1 158	SM2 157	REN 156	TB8 155	RB8 154	Ti 153	RI 152
P2	P2.7 167	P2.6 166	P2.5 165	P2.4 164	P2.3 163	P2.2 162	P2.1 161	P2.0 160
IE	EA 175	- 174	ET2 173	ES 172	ET1 171	EX1 170	ET0 169	EX0 168
P3	P3.7 183	P3.6 182	P3.5 181	P3.4 180	P3.3 179	P3.2 178	P3.1 177	P3.0 176
IP	- 191	- 190	PT2 189	PS 188	PT1 187	PX1 186	PT0 185	PX0 184

PSW	C 215	AC 214	F0 213	RS1 212	RS0 211	OV 210	- 209	P 208
ACC	ACC.7 231	ACC.6 230	ACC.5 229	ACC.4 228	ACC.3 227	ACC.2 226	ACC.1 225	ACC.0 224
B	B.7 247	B.6 246	B.5 245	B.4 244	B.3 243	B.2 242	B.1 241	B.0 240
Rejestry SFR adresowalne bitowo. Nazwy i adresy poszczególnych bitów.								

Niektóre spośród rejestrów SFR, które nie są aktualnie wykorzystywane do sterowania zasobami mikrokontrolera można wykorzystać jako pamięć o dostępie bezpośrednim, jednak pod warunkiem, że zmiana zawartości danego rejestru nie wpłynie na pracę programu i funkcjonowanie mikrokontrolera

Porty wejścia/wyjścia mikrokontrolera 8051.

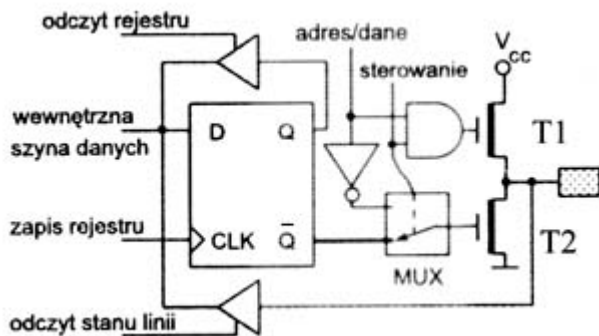
Linie we/wy mikrokontrolera 8051 pogrupowane są w cztery 8-bitowe porty:

- **P0** - linie P0.0/AD0 - P0.7/AD7
- **P1** - linie P1.0 - P1.7
- **P2** - linie P2.0/A8 - P2.7/A15
- **P3** - linie P3.0/RxD', P3.1/TxD', P3.2/INT0', P3.3/INT1', P3.4/T0, P3.5/T1, P3.6/WR', P3.7/RD'

Wszystkie linie portów P0-P3 pracujące jako standardowe linie wejścia/wyjścia są niezależne pod względem kierunku przesyłania informacji. Rejestry P0-P3 złożone z przerzutników poszczególnych linii wchodzi w skład bloku rejestrów specjalnych, przy czym możliwe jest adresowanie ich poszczególnych bitów, co umożliwia bezpośrednie sterowanie pojedynczymi liniami we/wy.

Funkcje i struktura linii we/wy są odmienne dla każdego z układów P0-P3

Struktura portu P0.

Na rysunku przedstawiono strukturę pojedynczej linii portu P0. Osiem takich struktur tworzy port P0 dostępny poprzez blok rejestrów specjalnych. W czasie normalnej pracy jako wejście/wyjście (stan 0 na linii sterowanie) tranzystor T1 jest wyłączony, a stan tranzystora T2 zależy bezpośrednio od stanu przerzutnika D, który wchodzi w skład rejestru P0 bloku SFR. Jeżeli w przerzutniku zapisana jest jedynka, to tranzystor T2 jest wyłączony i wyjście układu przechodzi w stan wysokiej impedancji. W przypadku wpisania zera, T2 jest włączony i na wyjściu panuje stan niski. Wyjścia układu P0 podczas wyprowadzania informacji zachowują się jak linie typu otwarty dren. Wymaga to dołączenia zewnętrznego rezystora podciągającego w celu uzyskania wysokiego poziomu napięcia odpowiadającego jedynce wpisanej do przerzutnika. Podczas wprowadzania informacji stan linii zewnętrznej

jest wprowadzany poprzez bufor na wewnętrznej szynie danych, jednak aby odczyt linii portu był możliwy, wcześniej do przerzutnika musi zostać wpisana jedynka.

Istnieje grupa rozkazów mikrokontrolera, które odczytują, modyfikują i ponownie zapisują zawartość rejestru P0 (P1, P2, P3). Są to rozkazy typu RMW (ang. *Read-Modify-Write*). Poszczególne bity rejestru odczytywane są przez bufor dołączone do wyjścia Q przerzutnika, ich wartość jest przekazywana do arytmometru, gdzie następuje wykonanie operacji, a następnie nowa wartość jest ponownie wprowadzana do przerzutnika.

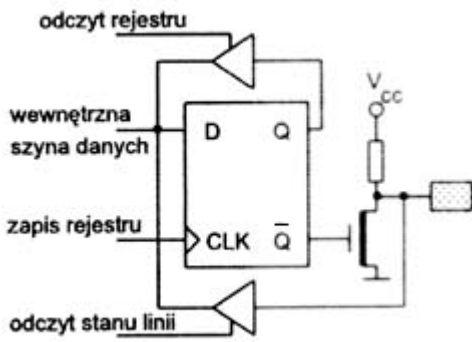
Układ P0 oprócz funkcji we/wy pełni rolę szyny danych multipleksowanej z mniej znaczącą częścią szyny adresowej podczas realizacji dostępu do pamięci zewnętrznej. Wtedy stan linii sterującej S=1 i tranzystory T1 i T2 są sterowane wewnętrzną linią adresu/danych. Poziom niski włącza T2 i wyłącza T1 co powoduje stan "0" na wyjściu układu; poziom wysoki wyłącza T2 i włącza T1 powodując stan wysoki na wyjściu - nie ma przy tym konieczności instalowania rezystora podciągającego. Dane z szyny danych odczytywane są w taki sam sposób jak przy pracy portu jako wejście/wyjście.

Wykonanie dostępu do pamięci zewnętrznej powoduje zapisanie samych jedynek do rejestru P0, niszcząc tym samym przechowywaną w nim informację. Z tego powodu korzystanie z pamięci zewnętrznej wyklucza w zasadzie możliwość korzystania z P0 jako wejścia/wyjścia. Każdą linię portu P0 można obciążyć ośmioma wejściami TTL-LS.

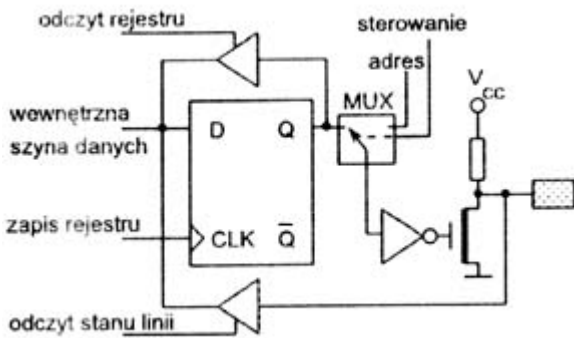
Struktura portu P1.

Na rysunku przedstawiono pojedynczą linię portu P1.

Przerzutnik D będący jej elementem wchodzi w skład rejestru P1 bloku SFR. Modyfikacji stanu przerzutnika D można dokonać rozkazami zapisu lub RMW, tak jak w przypadku układu P0. Przerzutnik D steruje bezpośrednio tranzystorem wyjściowym. Rezystor zapewnia ustalenie wysokiego poziomu napięcia przy wyłączonym tranzystorze (jedynka w przerzutniku). Podczas wprowadzania informacji rozkazami odczytu linii zewnętrznej wymagane jest zapisanie jedynki do przerzutnika D. Linie układu P1 nie pełnią żadnych dodatkowych funkcji. Można je obciążać czterema wejściami TTL-LS.

Struktura portu P2.

Na rysunku przedstawiono budowę pojedynczej linii portu P2. Zasada działania linii portu P2 jest taka sama jak portu P1, pod warunkiem, że dodatkowe funkcje tego układu nie są wykorzystywane (stan niski na linii sterowanie). Dodatkowo jednak, podczas dostępu do pamięci zewnętrznej, port P2 pełni rolę bardziej znaczącej części szyny adresowej (A8-A15). Wtedy przy pomocy linii S=1 (sterowanie) zostaje przełączony multiplexer i sterowanie tranzystora wyjściowego pochodzi z wewnętrznej linii adresu. Zawartość przerzutnika D nie jest niszczone i jego zapisany w nim stan pojawia się na wyjściu portu po zakończeniu cyklu dostępu o pamięci.

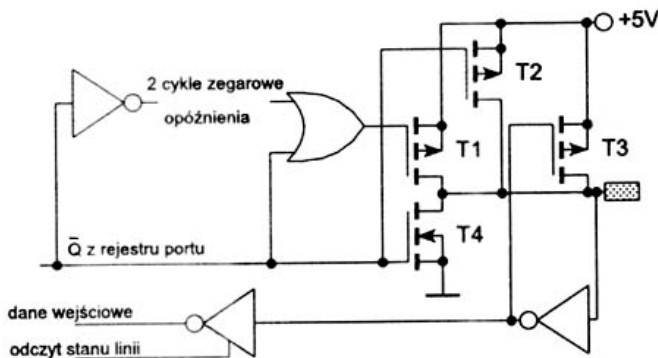
W przypadku realizacji dostępu do zewnętrznej pamięci danych przy użyciu rejestrów indeksowych R0 i R1 mikroprocesor ustawia tylko młodsze osiem bitów adresu, a stan portu P2 nie zmienia się.

Linie portu P2 można obciążać czterema wejściami TTL-LS.

Struktura portu P3.

W porcie P3 wszystkie linie pełnią dodatkowe funkcje, jednak w podstawowym trybie pracy jako wejście/wyjście działanie portu P3 nie różni się w niczym od działania portów P1 i P2. W zależności od tego czy realizowana funkcja dodatkowa jest wyjściem (TxD, RD', WR') czy wejściem (pozostałe oprócz RxD) lub pełni obie funkcje (RxD), różna jest struktura linii portu. Wykorzystanie dodatkowej funkcji linii jest możliwe jedynie po zapisaniu jedynki do przerzutnika D. W przypadku wyjść (P3.1/TxD', P3.6/WR', P3.7/RD') tranzystor T sterowany jest odpowiednim sygnałem wewnętrznym realizującym daną funkcję. Dla realizacji funkcji będącej wyjściem stan wyprowadzenia zewnętrznego podawany jest za pośrednictwem stale otwartego bufora na wewnętrzną linię mikrokontrolera.

Linie portu P3 można obciążać czterema wejściami TTL-LS.

Tranzystor symbolizujący stopień wyjściowy linii portów jest w rzeczywistości bardziej skomplikowaną strukturą, której schemat przedstawia rysunek. Zapis do przerzutnika następuje w ostatniej fazie cyklu maszynowego, a wpisana wartość pojawia się na wyjściu linii portu w pierwszej fazie następnego cyklu maszynowego - wyjściowy bufor linii portu sprawdza stan przerzutnika tylko podczas pierwszej fazy każdego cyklu zegarowego, a wykryty stan utrzymuje przez czas trwania drugiej fazy. Zmiana zawartości przerzutnika ze stanu niskiego na wysoki powoduje włączenie tranzystora T1, który pozostaje aktywny przez dwa cykle zegarowe. Tranzystor ten ma dużą wydajność prądową, spełnia rolę rezystora podciągającego o małej wartości rezystancji, a jego włączenie ma na celu przyspieszenie przejścia ze stanu logicznego 0 do 1. Wpisanie do przerzutnika "1" powoduje dodatkowo

włączenie T2, który jest włączony do momentu zmiany zawartości przerzutnika na "0". T2 stanowi rezystor podciągający o dużej wartości rezystancji i ma za zadanie utrzymanie linii w stanie wysokim. Włączenie T1 powoduje również włączenie T3, który

również stanowi rezystor podciągający o dużej rezystancji. T3 jest jednak aktywny tylko wtedy, gdy napięcie na linii portu jest wyższe niż 1-1.5V. Jeżeli zostanie na linii portu wymuszony stan niski, to T3 jest wyłączony i jako jedyne obciążenie pozostaje tranzystor T2, co wpływa korzystnie na zmniejszenie strat mocy w układzie. Jeżeli zaś linia pracuje jako wyjście, to równoczesna praca T2 i T3 powoduje zwiększenie wydajności prądowej wyjścia. Jeżeli do przerzutnika zostaje wpisane "0" to aktywny jest tylko tranzystor T4.

Układy licznikowe mikrokontrolera 8051.

Mikrokontroler 8051 wyposażony jest w dwa układy licznikowe T0 i T1. Każdy z tych liczników składa się z dwóch ośmiobitowych połówek. Połówki te są widziane przez mikroprocesor jako rejestry specjalne TH0 i TL0 dla układu T0 oraz TH1 i TL1 dla układu T1. Każdy z obu liczników może pracować jako licznik (zlicza wówczas impulsy zewnętrzne) lub jako czasomierz (zlicza cykle maszynowe mikrokontrolera). Układy licznikowe mogą pracować w trybach 0, 1, 2 i 3. Wybór trybu pracy i sterowanie zliczaniem odbywa się za pośrednictwem rejestrów SFR: **TCON** i **TMOD**:

Rejestr:	bit 7	bit 6	bit 5	bit 4	bit 3	bit 2	bit 1	bit 0
TCON	TF1	TR1	TF0	TR0	IE1	IT1	IE0	IT0
TMOD	GATE	C/T'	M1	M0	GATE	C/T'	M1	M0

Rejestry sterujące pracą układów licznikowych.

Znaczenie poszczególnych bitów jest następujące:
Rejestr **TCON**:

- **TF1** - wskaźnik przerwania od licznika T1. Bit ustawiany sprzętowo wskutek przepełnienia licznika T1, zerowany sprzętowo w chwili rozpoczęcia wykonywania procedury obsługi przerwania. Możliwe programowe wywołanie przerwania.
- **TR1** - bit włączający (TR1=1) układ licznikowy T1.
- **TF0** - wskaźnik przerwania od licznika T0. Bit ustawiany sprzętowo wskutek przepełnienia licznika T0, zerowany sprzętowo w chwili rozpoczęcia wykonywania procedury obsługi przerwania. Możliwe programowe wywołanie przerwania.
- **TR0** - bit włączający (TR0=1) układ licznikowy T0.
- **IE1** - wskaźnik przerwania zewnętrznego INT1'. Ustawiany sprzętowo w wyniku wykrycia opadającego zbocza (lub niskiego poziomu w zależności od trybu pracy) na wyprowadzeniu INT1' mikrokontrolera. Zerowany sprzętowo w wyniku rozpoczęcia wykonywania procedury obsługi przerwania (tylko jeśli przerwanie jest aktywowane zboczem). Jeśli przerwanie jest aktywowane poziomem, to stan bitu odpowiada stanowi na wyprowadzeniu INT1' mikrokontrolera.
- **IT1** - bit określający stan wyprowadzenia INT1' aktywujący przerwanie: 0 - przerwanie aktywowane niskim poziomem, 1 - przerwanie aktywowane opadającym zboczem.
- **IE0** - jak IE1, dotyczy wyprowadzenia INT0'.
- **IT0** - jak IT1, dotyczy wyprowadzenia INT0'.

Rejestr **TMOD**:

Rejestr jest podzielony na dwie 4-bitowe części zawierające bity o jednakowym znaczeniu. Cztery starsze bity rejestru tyczą się układu licznikowego T1, młodsze cztery bity dotyczą układu T0.

- **GATE** - bit sterujący bramkowaniem licznika. Dla GATE=1 zliczanie następuje, gdy sygnał INTn' i bit TRn odpowiadające danemu licznikowi są w stanie wysokim. Jeżeli GATE=0, to zliczanie następuje, gdy bit TRn danego licznika jest ustawiony.
- **C/T'** - bit określający źródło zliczanych impulsów przez dany układ licznikowy: "0" oznacza zliczanie cykli maszynowych (impulsów o częstotliwości $F_{xtal}/12$), "1" oznacza zliczanie impulsów zewnętrznych (z wyprowadzenia Tn odpowiadającego danemu licznikowi).
- **M1, M0** - bity wyboru trybu pracy dla danego układu licznikowego:

M1	M0	Tryb pracy:
0	0	Tryb 0
0	1	Tryb 1
1	0	Tryb 2
1	1	Układ T0 - tryb 3, układ T1 zatrzymany

Znaczenie bitów M1 i M0 rejestru TMOD.

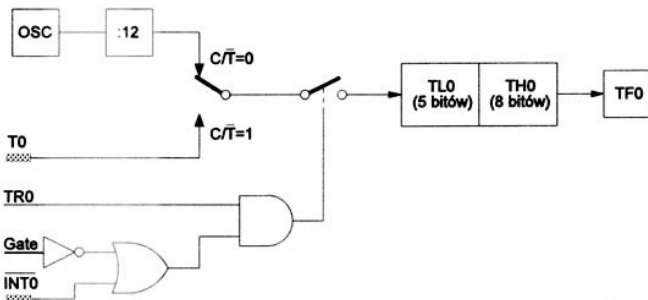

Przy pracy liczników w trybie czasomierza inkrementacja licznika następuje w każdym kolejnym cyklu maszynowym. W przypadku wykorzystywania układu w trybie licznika, jego zawartość jest zwiększana w odpowiedzi na opadające zbocze sygnału wejściowego. Detekcja zbocza odbywa się jednak synchronicznie z cyklem pracy mikrokontrolera przez testowanie stanu odpowiedniej linii wejściowej w każdym cyklu maszynowym. Jeżeli w pierwszym cyklu wykryto stan wysoki, a w następnym stan niski, to następuje zwiększenie zawartości licznika. Aby każde zbocze opadające zostało wykryte, to każdy stan na linii wejściowej nie może trwać krócej niż czas trwania jednego cyklu maszynowego, zatem maksymalna częstotliwość sygnału o wypełnieniu 50% jest ograniczona do wartości $1/24 F_{xtal}$.

Tryby pracy układów licznikowych mikrokontrolera 8051 posiadają następujące właściwości:

Tryb 0.

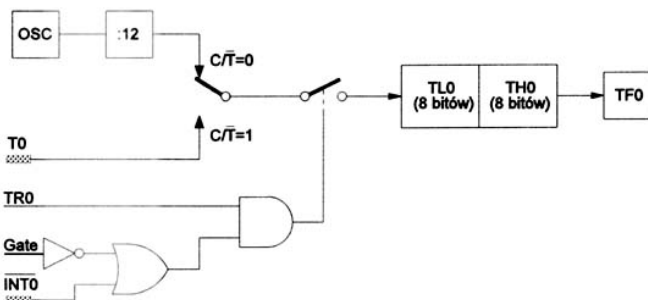
Tryb pracy 0 jest identyczny dla obu liczników. Na rysunku przedstawiono strukturę logiczną licznika T0 pracującego w trybie 0 (analogiczna jest struktura licznika T1 w trybie 0).

Stan licznika jest określony zawartością odpowiedniego rejestru THn oraz pięciu młodszych bitów rejestru TLn. Przepiętnie tego 13-bitowego licznika spowoduje ustawienie odpowiedniego bitu przerwania TFn. Przebieg zliczania i źródło impulsów są określone za pomocą odpowiednich ustawień bitów sterujących pracą liczników (TCON, TMOD).

Tryb 1.

Tryb 1 jest identyczny dla obu liczników. Strukturę licznika T0 pracującego w trybie 1 przedstawiono na rysunku.

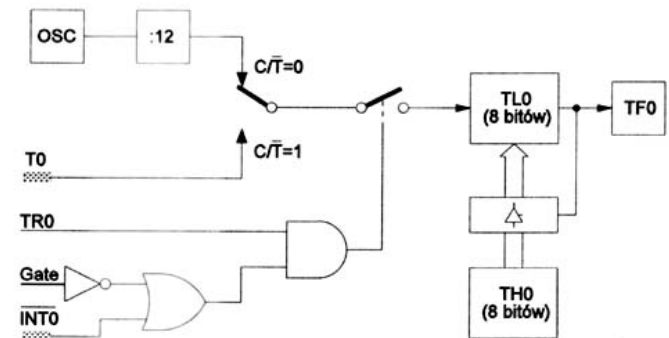
Tryb pracy 1 pod względem logicznym jest identyczny z trybem 0. Różnica polega na długości licznika: w trybie 1 zliczanie następuje w 16-bitowym liczniku złożonym z rejestrów TLn i THn odpowiedniego układu licznikowego.

Tryb 2.

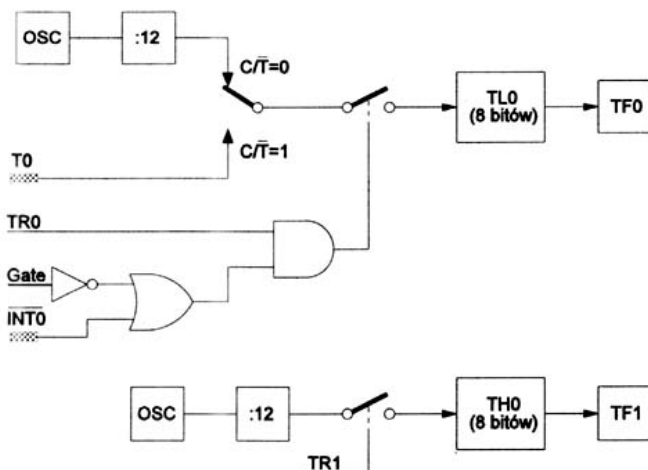
Tryb 2 jest identyczny dla obu liczników. Strukturę licznika T0

pracującego w trybie 2 przedstawiono na rysunku.

W trybie 2 liczniki pracują jako 8-bitowe z automatycznym przeładowywaniem. Przepiętnie licznika TLn nie tylko ustawia odpowiedni znacznik przerwania TFn, lecz również powoduje przepisanie zawartości THn do odpowiedniego rejestru TLn. Nie powoduje to zmiany zawartości rejestru THn.

Tryb 3.

Tryb 3 jest jedynym trybem różnym dla układów T1 i T0. Schemat logiczny układu licznikowego T0 pracującego w trybie 3 przedstawiono na rysunku.

W trybie 3 może pracować tylko układ T0. Wprowadzenie układu T1 w tryb 3 powoduje jego zatrzymanie.

Układ T0 w trybie 3 stanowi dwa niezależne liczniki 8-bitowe, utworzone z rejestrów TLO i TH0. Rejestr TLO pracuje w układzie identycznym jak w trybach 0 i 1, z tą różnicą, że zliczanie następuje w liczniku 8-bitowym. Rejestr TH0 pracuje również jako licznik 8-bitowy, może on jednak zliczać wyłącznie impulsy o czasie trwania cykli maszynowych mikrokontrolera. Do sterowania zliczania TH0 wykorzystano bity sterujące TR1 i TF1

układu czasowego T1. Wprowadzenie układu T0 w tryb 3 ogranicza zatem wykorzystanie układu T1 do zastosowań nie wymagających wykorzystania przerwania (wyłączenie licznika T1 następuje w wyniku wprowadzenia go w jego własny tryb 3) i wówczas układ T1 jest najczęściej wykorzystywany do generacji sygnału taktującego dla układu transmisji szeregowej.

Układ przerwań mikrokontrolera 8051.

Mikrokontroler 8051 jest wyposażony w priorytetowy, dwupoziomowy układ przerwań. Układ przerwań jest specjalizowaną strukturą logiczną, której zadaniem jest monitorowanie stanu wskaźników przerwań i zgłaszanie faktu ustawienia określonego wskaźnika do układu sterowania. W mikrokontrolerze 8051 przerwanie może zostać wywołane przez jedno z pięciu wskaźników. Cztery ze wskaźników umieszczone są w rejestrze **TCON**:

bit 7	bit 6	bit 5	bit 4	bit 3	bit 2	bit 1	bit 0
TF1	TR1	TF0	TR0	IE1	IT1	IE0	IT0

Bity rejestru TCON.

Znaczenie poszczególnych bitów jest następujące:

- **TF1** - wskaźnik przerwania od licznika T1 układu czasowego.
- **TF0** - wskaźnik przerwania od licznika T0 układu czasowego.
- **TR1, TR0** - sterowanie licznikami T1 i T0 (nie istotne dla układu przerwań).
- **IE1** - wskaźnik przerwania zewnętrznego INT1'.
- **IE0** - wskaźnik przerwania zewnętrznego INT0'.
- **IT0, IT1** - sposób zgłaszania odpowiednich przerwań zewnętrznych: 0 - zgłaszanie niskim poziomem napięcia, 1 - zgłaszanie zboczem opadającym.

Piątym źródłem przerwania jest układ transmisji szeregowej. Przerwanie to jest zgłaszane przez ustawienie dowolnego z bitów **RI** lub **TI** rejestru **SCON**.

W przypadku przerwań zewnętrznych i od układów czasowych, wskaźniki przerwania są sprzętowo zerowane po przyjęciu zgłoszenia przerwania (za wyjątkiem sytuacji, gdy przerwanie zewnętrzne jest zgłaszane niskim poziomem). Wskaźniki przerwania z układu transmisji szeregowej muszą być zerowane programowo przez procedurę obsługi przerwania, gdyż sprzętowo zerowanie uniemożliwiłoby określenie, który ze wskaźników (**RI** czy **TI**) przerwanie wywołał.

Do uaktywniania poszczególnych przerwań i określania ich priorytetów przeznaczone są rejestry sterujące **IE** i **IP**.

Rejestr	bit 7	bit 6	bit 5	bit 4	bit 3	bit 2	bit 1	bit 0
IE	EA	-	-	ES	ET1	EX1	ET0	EX0
IP	-	-	-	PS	PT1	PX1	PT0	PX0

Rejestry sterujące układu przerwań.

Znaczenie bitów rejestru **IE**:

- **EA** - ustawienie bitu włącza układ przerwań, wyzerowanie wyłącza układ przerwań (blokuje wszystkie przerwania).
- **ES** - ustawienie bitu powoduje włączenie obsługi przerwania z układu transmisji szeregowej.
- **ET1, ET0** - ustawienie bitów powoduje włączenie obsługi przerwań z odpowiednich liczników (T1 i T0).
- **EX1, EX0** - ustawienie bitów powoduje włączenie obsługi odpowiednich przerwań zewnętrznych.

Rejestr **IP** służy do określenia poziomu poszczególnych przerwań. "0" lub "1" na poszczególnych pozycjach przyporządkowują dane przerwanie do poziomu odpowiednio 0 lub 1.

- **PS** - ustalanie poziomu priorytetu przerwania z układu transmisji szeregowej.
- **PT1, PT0** - poziomy priorytetów przerwań z odpowiednich liczników.
- **PX1, PX0** - poziomy priorytetów odpowiednich przerwań zewnętrznych.

Podczas realizacji procedury obsługi przerwania poziomu 0 może nastąpić jej przerwanie przez procedurę obsługi przerwania o poziomie 1 - nie może jednak wystąpić sytuacja odwrotna. Nie może również wystąpić wzajemne przerywanie procedur obsługi przerwań z tego samego poziomu.

Dodatkowo podczas realizacji programu może wystąpić jednoczesne zgłoszenie dwóch lub więcej przerwań o tym samym

poziomie. Powoduje to wybranie do wykonania przez układ przerwań obsługi przerwania o najwyższym priorytecie według kolejności: **INT0'** (priorytet najwyższy), **TF0, INT1', TF1, RI+TI** (priorytet najniższy).

Przyjęcie przerwania powoduje sprzętową generację rozkazu LCALL z adresem procedury obsługi przerwania, właściwym dla każdego przerwania (patrz "Pamięć programu"). Przyjęcie przerwania jest możliwe jednak tylko wtedy, gdy obecnie nie jest wykonywane przerwanie o równym lub wyższym priorytecie, trwa aktualne wykonywanie jakiegoś rozkazu (układ obsługi przerwania musi poczekać do zakończenia wykonywania tego rozkazu) lub jeżeli jest wykonywany adres powrotu z procedury obsługi przerwania RETI, rozkaz dostępu do rejestrów IE i IP, lub jakiegokolwiek rozkaz po nich wykonywany.

Układ transmisji szeregowej mikrokontrolera 8051.

Łącze szeregowe mikrokontrolera 8051 umożliwia prowadzenie synchronicznej lub asynchronicznej transmisji danych. Transmisja asynchroniczna jest transmisją full-duplex, natomiast synchroniczna jest transmisją half-duplex. Układ odbiornika posiada bufor odbiorczy, co pozwala na realizację procesu odbierania kolejnej danej przed pobraniem przez mikroprocesor danej już odebranej. Jest to jednak bufor jednobajtowy, więc nie odczytanie danej przez mikroprocesor przed końcem kolejnej transmisji powoduje utratę odebranego wcześniej bajtu.

Podczas realizacji transmisji asynchronicznej nadawane dane wysyłane są linią TxD, zaś odbierane przez linię RxD. Podczas transmisji synchronicznej dane są odbierane i nadawane po linii RxD, a na linię TxD wysyłany jest sygnał taktujący.

Do konfiguracji pracy układu transmisji szeregowej służy rejestr **SCON** z bloku SFR:

bit 7	bit 6	bit 5	bit 4	bit 3	bit 2	bit 1	bit 0
SM0	SM1	SM2	REN	TB8	RB8	TI	RI

Rozmieszczenie bitów rejestru SCON.

- **SM0, SM1** określają tryb pracy układu transmisji szeregowej:

SM1	SM0	Tryb pracy układu:
0	0	Tryb 0, transmisja synchroniczna
0	1	Tryb 1, transmisja asynchroniczna
1	0	Tryb 2, transmisja asynchroniczna
1	1	Tryb 3, transmisja asynchroniczna

Konfiguracja trybów pracy układu transmisji szeregowej.

- **SM2** steruje przejściem w tryb komunikacji wieloprocesorowej. Dla transmisji synchronicznej zalecane SM2=0, dla transmisji asynchronicznej SM2=1 powoduje ustawienie wskaźnika przerwania RI tylko wtedy, jeżeli bit stopu (transmisja 8-bitowa) lub dziewiąty bit (transmisja 9-bitowa) jest równy jeden.
- **REN** - bit włączający odbiornik: 1 - włączenie, 0 - wyłączenie.
- **TB8** - dziewiąty bit danych nadawanych podczas transmisji dziewięciobitowej.
- **RB8** - dziewiąty bit odebranej danej podczas transmisji dziewięciobitowej.
- **TI** - wskaźnik przerwania nadajnika. Informuje o zakończeniu transmisji danej i gotowości nadajnika do przesyłania następnej. Bit musi być zerowany programowo przez procedurę obsługi przerwania.
- **RI** - wskaźnik przerwania odbiornika. Informuje o prawidłowym odbiorze danej i jej gotowości do pobrania przez mikroprocesor. Bit musi być zerowany programowo przez procedurę obsługi przerwania.

Tryb 0.

Tryb 0 posiada następujące cechy:

- transmisja synchroniczna,
- prędkość transmisji stała i równa $1/12 F_{xtal}$,
- przesyłane 8 bitów danych.

Nadawanie danych następuje w następnym cyklu maszynowym po wpisaniu danej przez mikroprocesor do rejestru **SBUF**. Dane nadawane są po linii RxD począwszy od najmniej znaczącego bitu. Jednocześnie na linii TxD pojawiają się impulsy taktujące. Po nadaniu ośmiu bitów linie RxD i TxD powracają do stanu "1" i ustawiany jest bit TI.

Odbiór informacji rozpoczyna się poprzez ustawienie bitu REN=1 i RI=0. W następnym cyklu maszynowym podany zostaje

sygnał taktujący na linię TxD i następuje odczyt informacji bit po bicie (począwszy od najmniej znaczącego). Po odebraniu ośmiu bitów, cała odebrana informacja przepisywana jest do rejestru SBUF i ustawiany jest wskaźnik przerwania RI.

Tryb 1.

Tryb 1 posiada następujące cechy:

- transmisja asynchroniczna,
- płynnie regulowana prędkość transmisji,
- przesyłany jest bit startu równy "0", osiem bitów danych (od LSB), bit stopu równy "1",

Sygnałem taktującym transmisji są impulsy przepełnienia licznika T1 układu czasowego. Na szybkość transmisji ma również wpływ stan bitu **SMOD** rejestru **PCON**. Wyzerowanie bitu SMOD powoduje dwukrotne zmniejszenie prędkości transmisji. Szybkość transmisji możemy określić według wzoru $V=(2^{SMOD} * F_{przepełnienia\ T1})/32$. Licznik T1 może pracować w dowolnym z trybów, jednak należy pamiętać o jego cyklicznym przeładowywaniu w razie konieczności. Często stosuje się tutaj tryb 2 licznika T1 (z automatycznym przeładowywaniem - odpada konieczność programowego przeładowywania licznika), wtedy wzór na prędkość transmisji ma następującą postać: $V=(F_{xtal} * 2^{SMOD})/(32 * 12 * (256 - TH1))$.

Transmisję rozpoczyna zapis bajtu do rejestru SBUF. Wówczas w takt impulsów o częstotliwości $F_{przepełnienia\ T1}/16$ rozpoczyna się wysyłanie po linii TxD: bitu startu ("0"), 8 bitów danych, bitu stopu ("1"). Po wysłaniu bitu stopu ustawiony zostaje wskaźnik przerwania TI i linia TxD jest ustawiona w stan "1".

Jeżeli odbiornik jest włączony (REN=1), to bada on cały czas stan na wejściu RxD. Jeżeli wykryje opadające zbocze, to traktuje je jako początek bitu startu i następnie dokonuje kolejnego próbkowania w połowie czasu trwania bitu startu (według ustalonej prędkości transmisji) i jeżeli na linii RxD nadal panuje stan niski, to oznacza to, że został odebrany bit startu i następnie linia RxD jest próbkowana w połowie czasu trwania każdego bitu danych. Sposób zakończenia odbioru zależy od bitów RI i SM2 oraz od wartości odebranego bitu stopu:

- Jeżeli RI=1 to cały odebrany bajt jest ignorowany i odbiornik rozpoczyna na nowo nasłuchiwanie linii RxD.
- Jeżeli RI=0 i bit stopu ma wartość "1", to odbiór kończy się w sposób poprawny, czyli następuje wówczas przepisanie odebranego bajtu do rejestru SBUF, wartość bitu stopu jest zapisywana do bitu RB8 i następuje ustawienie wskaźnika przerwania RI.
- Jeżeli RI=0 i bit stopu ma wartość "0", a SM2=1, to odebrany bajt jest ignorowany. Jeżeli zaś SM2=0, to odbiór kończy się w sposób poprawny. Sterowanie bitem SM2 umożliwia sprzętowe odrzucanie bajtów odebranych z błędem ramki.

Tryb 2.

Tryb 2 posiada następujące cechy:

- transmisja asynchroniczna,
- dwie, zależne od częstotliwości taktowania mikrokontrolera, prędkości transmisji,
- przesyłany jest bit startu równy "0", dziewięć bitów danych, bit stopu równy "1".

W trybie pracy możliwe są do uzyskania dwie prędkości transmisji - która z nich zostanie wybrana zależy od wartości bitu SMOD rejestru PCON. Prędkość można wyznaczyć z zależności: $V=F_{xtal} * 2^{SMOD}/64$.

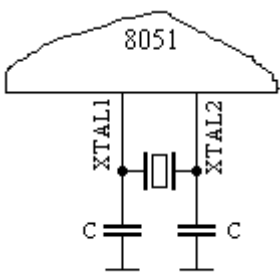
Transmisja danych w trybie 2 zachodzi identycznie jak w trybie 1, z tym, że jest transmitowany dziewiąty bit danych zapisany w bicie TB8, a odbierany dziewiąty bit jest zapisywany w bicie RB8. Warunki poprawnego odebrania informacji są identyczne jak w trybie 1, z tym, że pod uwagę bierze się tu dziewiąty bit danych, a nie bit stopu (w trybie 2 bit stopu nie wpływa na proces odbioru).

Transmitowany i odbierany dziewiąty bit może zostać wykorzystany do przesyłania bitu kontroli parzystości.

Tryb 3.

Tryb 3 posiada następujące cechy:

- transmisja asynchroniczna,
- płynnie regulowana prędkość transmisji,
- przesyłany jest bit startu równy "0", dziewięć bitów danych, bit stopu równy "1".

Tryb 3 stanowi połączenie właściwości trybów 1 i 2. W trybie tym układ transmisji szeregowej jest taktowany sygnałem przepełnienia licznika T1, tak samo określa się również prędkość transmisji. Logiczne cechy transmisji są identyczne jak w trybie 2.

Generator sygnału taktującego.

Mikrokontroler 8051 posiada wbudowany generator sygnału zegarowego, mogący współpracować z rezonatorem kwarcowym lub ceramicznym. Generator wytwarza sygnał taktujący mikrokontroler o częstotliwości równej częstotliwości zastosowanego rezonatora (układ powoduje wzbudzenie rezonatora na częstotliwości podstawowej).

Przygotowanie generatora (a zarazem całego mikrokontrolera) do pracy polega na dołączeniu do wyprowadzeń **XTAL1** i **XTAL2** rezonatora (kwarcowego lub ceramicznego) oraz dwóch kondensatorów według poniższego schematu:

Wartość pojemności kondensatorów nie jest zbyt istotna: dla rezonatora kwarcowego producent zaleca wartości w granicach 20-40pF, dla rezonatora ceramicznego 45-60pF.

Możliwe jest również taktowanie mikrokontrolera sygnałem z zewnętrznego generatora. Częstotliwość sygnału powinna zawierać się w przedziale zalecanym przez producenta (dla układu 8051 w granicach 1.2-12MHz), a wypełnienie powinno być równe 50% (choć niektórzy producenci dopuszczają taktowanie sygnałem o innym wypełnieniu). Sposób podłączenia generatora do mikrokontrolera jest różny w zależności od technologii wykonania układu. Dla mikrokontrolerów wykonanych w technologii NMOS sygnał z generatora należy podłączyć do wyprowadzenia **XTAL2**, a wyprowadzenie **XTAL1** połączyć z masą układu. W przypadku mikrokontrolerów wykonanych w technologii CMOS (z literą C w nazwie, np. 80C51) sygnał generatora podłącza się do wyprowadzenia **XTAL1**, natomiast wyprowadzenie **XTAL2** pozostawia się nie podłączone. Producenci mikrokontrolerów stawiają również wymagania co do parametrów elektrycznych sygnału taktującego. Najczęściej od sygnału generatora oczekuje się następujących parametrów: w stanie niskim napięcie nie powinno przekraczać 0.75V, natomiast w stanie wysokim nie powinno być niższe niż 2.5V w przypadku układów NMOS lub 3.5V w przypadku mikrokontrolerów CMOS.

Powyższe cechy generatora taktującego będącego na wyposażeniu mikrokontrolera 8051 są w większości przypadków identyczne dla innych mikrokontrolerów rodziny '51 (także dla układu 80C552). Zazwyczaj najbardziej znaczącą różnicą jest maksymalna częstotliwość rezonatora (zewnętrznego generatora) taktującego mikrokontroler. Dla układu 80C552 maksymalna częstotliwość taktująca wynosi 20MHz (dla niektórych wersji 30MHz).

Układ sterowania mikrokontrolerów '51.

Najważniejszym zadaniem układu sterowania jest dekodowanie przesłanego z pamięci programu rozkazu i generacja na jego podstawie odpowiednich sygnałów sterujących pozostałymi elementami mikrokontrolera. Z układem sterowania współpracuje licznik rozkazów **PC** (16-bitowy rejestr zawierający adres kolejnego rozkazu przeznaczony do wykonania) i rejestr rozkazów (rejestr przechowujący ostatnio pobrany rozkaz). Współpracuje z nim także układ przerwań (układ sterowania jest odpowiedzialny za sprzętową generację rozkazu **LCALL** wywołania procedury obsługi przerwania).

Układ sterowania jest odpowiedzialny za generację następujących sygnałów zewnętrznych:

- **PSEN'** - strob odczytu z zewnętrznej pamięci programu.
- **RD'** - strob odczytu z zewnętrznej pamięci danych.
- **WR'** - strob zapisu do zewnętrznej pamięci danych.
- **ALE** - sygnał sterujący buforem zatrzymującym młodszy bajt adresu pamięci zewnętrznej.

Do układu sterowania są natomiast doprowadzone następujące sygnały zewnętrzne:

- **EA'** - linia wyłączająca wewnętrzną pamięć programu.
- **RST** - linia zerowania mikrokontrolera.

Ponieważ po dołączeniu zasilania do mikrokontrolera jego rejestry i układy mogą przyjmować trudne do przewidzenia stany, natychmiast po włączeniu zasilania powinien zostać wygenerowany sygnał zerujący. Prawidłowe wyzerowanie mikrokontrolera polega na podaniu na wyprowadzenie **RST** stanu "1" przez co najmniej 2 cykle maszynowe. Podczas włączania zasilania poziom wysoki powinien być utrzymywany dłużej (ok. 10-20ms) w związku z koniecznością wzbudzenia się wewnętrznego generatora, a czynność tą wykonuje poniższy układ:

Po włączeniu zasilania układu, poziom wysoki utrzymuje się na wyprowadzeniu **RST** przez czas ładowania kondensatora. Stała czasowa obwodu RC z zapasem zapewnia konieczny czas występowania poziomu wysokiego na wyprowadzeniu. Podczas normalnej pracy możliwe jest wyzerowanie mikrokontrolera przez naciśnięcie przycisku **RESET**, co spowoduje doprowadzenia poziomu wysokiego do wyprowadzenia **RST** i rozładowanie kondensatora. Po zwolnieniu przycisku poziom wysoki na wyprowadzeniu **RST** utrzyma się

do czasu naładowania kondensatora (podobnie jak przy włączeniu zasilania). Sygnał RESET powoduje inicjację wszystkich zasobów mikrokontrolera:

- ustawienie zawartości wskaźnika stosu **SP=7**.
- ustawienie jedynek na wszystkich liniach portów we/wy.
- wyzerowanie pozostałych rejestrów specjalnych (jedynie SBUF przyjmuje nieokreśloną zawartość).
- zawartość pamięci danych pozostaje nie zmieniona (po włączeniu zasilania jest nieokreślona).

Układ sterowania mikrokontrolera wykonanego w technologii CMOS (80C51) steruje również trybami oszczędzania energii. Od strony programowej ustawienie określonego trybu odbywa się za pośrednictwem rejestru **PCON**:

bit 7	bit 6	bit 5	bit 4	bit 3	bit 2	bit 1	bit 0
SMOD	-	-	-	GF1	GF0	PD	IDL

Bity rejestru PCON mikrokontrolera 80C51

- **SMOD** - odpowiedzialny za określenie prędkości transmisji przez układ transmisji szeregowej.
- **GF1, GF0** - bity ogólnego przeznaczenia.
- **PD** - bit sterujący przejściem mikrokontrolera w stan uśpienia PD (ang. *Power Down*); ustawienie powoduje przejście do stanu uśpienia, zerowany jest sprzętowo przy wyjściu ze stanu uśpienia.
- **IDL** - bit sterujący przejściem mikrokontrolera w stan uśpienia IDL (ang. *Idle*); ustawienie powoduje przejście do stanu uśpienia, zerowany jest sprzętowo przy wyjściu ze stanu uśpienia.

Układy wykonane w technologii NMOS posiadają w rejestrze PCON tylko bit SMOD.

Ustawienie bitu IDL powoduje wprowadzenie mikrokontrolera w stan uśpienia IDL. Następuje wówczas odłączenie wewnętrznego sygnału taktującego od jednostki centralnej i mikrokontroler nie wykonuje żadnego rozkazu. Zachowany zostaje stan pamięci wewnętrznej, wszystkich rejestrów specjalnych i linii we/wy. Działa układ transmisji szeregowej, układ czasowy i układ przerwań. Wyjściowe sygnały ALE i PSEN' przyjmują poziomy nieaktywne. Wyprowadzenie mikrokontrolera następuje przez zgłoszenie dowolnego, włączonego przerwania. Następuje wówczas wyzerowanie bitu IDL, wykonanie programu obsługi przerwania i przejście do wykonywania programu głównego od miejsca, w którym został ustawiony stan uśpienia.

Ustawienie bitu PD powoduje wprowadzenie mikrokontrolera w stan uśpienia PD. Następuje wówczas wyłączenie generatora sygnału taktującego i zatrzymanie wszystkich funkcji mikrokontrolera. Sygnały ALE i PSEN' przyjmują poziomy niskie, a napięcie zasilające Vcc może być wówczas obniżone do wartości 3V. Zachowana zostaje zawartość pamięci wewnętrznej, rejestrów specjalnych i linii we/wy. Aby wyprowadzić mikrokontroler ze stanu uśpienia PD, należy przywrócić normalną wartość napięcia Vcc i wygenerować sygnał RESET. Stracona wówczas zostaje zawartość rejestrów i linii portów we/wy.

Jednoczesne ustawienie bitów IDL i PD powoduje wywołanie trybu uśpienia PD.

Mikroprocesory rodziny '51 w stanach uśpienia pobierają około 0.2 do 15% mocy pobieranej podczas normalnej pracy.

Układ sterowania mikrokontrolera 80C552.

Zasadnicze cechy układu sterowania mikrokontrolera 80C552 są takie same jak dla układu 8051 (80C51). Za sterowanie trybami uśpienia również odpowiada rejestr PCON (posiada on dodatkowy bit **WLE** na pozycji b₄, który jest wykorzystywany przez licznik czuwający; pozostałe bity rejestru mają takie samo znaczenie jak w 80C51). Częściowo różnią się tylko tryby uśpienia: w trybie IDL dodatkowo w stosunku do 80C51 wyzerowywany i wyłączany jest licznik T2, wyzerowywane są układy PWM (ich wyjścia przyjmują stan wysoki) oraz przerywany jest proces konwersji A/C.

Niemal identyczny jak w 80C51 jest tryb uśpienia PD. Jediną różnicą przy wprowadzaniu mikrokontrolera 80C552 w ten tryb jest konieczność, oprócz ustawienia bitu PD, podania wysokiego poziomu na wyprowadzenie **EW'** mikrokontrolera (jest to swego rodzaju zabezpieczenie przed wejściem w ten tryb uśpienia).